

FARKLI ŞEHİR VE BÖLGELERDE YAŞAYAN KİŞİLERİN BENLİK KURGULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Comparison of Self-construals of People Living in Different Cities and
Regions

Nermin KAPTAN*

ÖZ

Bu çalışmada özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgularının kişilerin yaşadığı şehre ve bölgeye, cinsiyete ve gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya % 57,5'i (461) Konya ilindeki merkez liselerden ve %42,5'i (341) İzmir ilindeki merkez liselerden olmak üzere 802 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 345'ini (%43,0) erkek, 457'sini (%57,0) kadın öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrenciler kişisel bilgi formunu ve "Özerk-ilişkisel Benlik Ölçekleri" ni cevaplamışlardır. Tüm analizler SPSS 20.00 for Windows paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre kişilerin hem özerk-ayrık hem de özerk-ilişkisel benlik kurguları puanlarının farklı şehir ve bölgelerde yaşamaya göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, ancak ilişkisel-bağlı benlik kurguları puanlarının farklı şehir ve bölgelerde yaşamaya göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Ayrıca kişilerin hem özerk-ayrık hem de ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puan ortalamaları cinsiyet açısından farklılık göstermezken, özerk-ilişkisel benlik kurgusu ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuç özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kadınlar arasında erkeklerden daha yaygın olduğunu göstermektedir. Diğer bir sonuçta göre ise özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kişilerin ailelerin gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu çalışma geleneksel ve modern toplum yansıması olduğu düşünülen benlik kurgusu gelişiminin, şehirler ve bölgeler arasındaki kültür farklılıklarını ortaya koyması açısından var olan çalışmalara katkı olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Sözcükler: benlik kurgusu, özerk-ayrık benlik kurgusu, ilişkisel-bağlı benlik kurgusu, özerk-ilişkisel benlik kurgusu, kültür.

ABSTRACT

In this study, it was examined whether autonomous-discrete, relational-connected and autonomous-relational self-construals differ according to the city and region

* Öğr. Gör., Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Radyo ve Televizyon Teknolojisi Programı, Gaziantep/Türkiye. E-posta: nrmnkptn@gmail.com. ORCID: 0000-0003-3386-6006.

where people live, gender and income status. 802 students, 57.5% (461) from central high schools in Konya and 42.5% (341) from central high schools in İzmir province, participated in the research. Of the students participating in the study, 345 (43.0%) were male and 457 (57.0%) were female. These students answered the personal information form and the “Autonomous-Relational Self Scales“. All analyzes were performed with SPSS 20.00 for Windows package program. According to the results, it was determined that both autonomous-discrete and autonomous-relational self-construal scores of individuals showed a significant difference according to living in different cities and regions, but relational-connected self-construals scores did not show a significant difference according to living in different cities and regions. In addition, while the mean scores of both autonomous-discrete and relational-connected self-construal of individuals do not differ in terms of gender, the autonomous-relational self-construal of individuals differs significantly according to gender. This result shows that autonomous-relational self-construal is more common among women than men. According to another result, autonomous-separate, relational-connected and autonomous-relational self-construal did not show a significant difference according to the income status of the families. This study can be considered as a contribution to existing studies in terms of revealing the cultural differences between cities and regions, the development of self-construal, which is thought to be a reflection of traditional and modern society.

Keywords: self-construct, autonomous-discrete self-construal, relational-connected self-construction, autonomous-relational self-construction, culture.

Giriş

Benlik, disiplinler arası özelliği ile birçok bilim dalının ilgilendiği önemli konulardan biri olmuştur. Benlik kavramı, kişinin öz varlığını, diğerlerinden ayıran temel özellikleri, kişiliğe ilişkin kanıların toplamı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca kişilerin kendilerini nasıl tanımladıkları ve ifade ettiklerine dair kendilerini değerlendirme biçimleridir. Bu kanılara ve değerlendirmelere ilişkin yargıların kendiliğinden olmadığı ortaya çıkan sonuca dair birçok belirleyicinin olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktada sosyo-kültürel faktörlerin benlik oluşumu, gelişimi ve sürdürülmesine dair etkileri yadsınamayacak kadar büyük ve önemlidir. Benlik gelişimi için sosyokültürel etmenlerin farkında olan bilim insanları, çevrenin etkisi üzerine birçok farklı çalışmalar yapmışlardır. Çok geniş bir alanı kapsayan çevre kavramı, bireyin ailesini, yaşadığı kültürü, iş hayatını, ait olduğu gruba vb. içinde barındırmaktadır. Yapılan araştırmalarda kültürün kişilik üzerindeki rolünün farkına varan psikolog ve sosyologlar kültür ve benliğin (kişilik) birbirini etkilediğini ve birbiri

içerisinde oluştuğunu fark etmişlerdir (Journet, 2009:178; Başaran, 1974: 14; Triandis, 1989: 506-520).

Kültürün soyut ve karmaşık yapısından, sonsuz unsurları içinde barındırdığından tanımlanmasının zor olduğu vurgulanmaktadır. Yine de kültür kavramını ilk tanımlayanlardan biri olan Taylor kültürü; bilgiyi, itikadı, ahlak ve sanatı, gelenek ve göreneklere, bireyin ait hissettiği topluluğun üyesi olması nedeniyle edindiği huyları ve becerilerini içine alan kompleks bir bütün olarak değerlendirmiştir (Haviland vd., 2006: 103). Benzer şekilde kültür, belirli bir mekân ve süreç içerisinde anlamların ve değerlerin yaratılıp değiş tokuş edildikleri ideolojik/söylemsel bir teamüle karşılık gelmektedir (Keyman, 2000: 224). Hofstede'ye göre ise kişisel deneyimleri ve genetik mirası benzersiz kılan kültür, bir kategorinin üyelerini bir başka kategoriden ayıran ortaklaşa bir zihinsel programlamadır (1994: 1). Kültür, insanların neyi nasıl düşündüğünü, yaptığını ve ürettiğini anlatmaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 2010: 349). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere bu düşünceler ve yapılar ile devinimsel bir sürecin parçası olan kültür ve birey birbirini etkilemektedir.

Singelis'e göre, her kültür kendi insan modelini oluşturmaktadır. Kültür etkisinde oluşan benlik yapısına da "benlik kurgusu" denir. Benlik kurgusu "kişinin diğerleri ile olan ilişkilerini ve diğerlerinden farklı olarak düşüncelerini, duygularını, eylemlerini kendini ifade etme şeklinin kavramsallaştırılmasıdır" (1994: 580-581). Kültürlerarası araştırmalarda önemli bir yeri olan benlik kurgusu ile ilgili çalışmaların önemli kısmı iki bölüm üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar benliği diğerlerinden bağımsız (özerk) olarak yorumlama ve diğerlerine bağlı (ilişkisel) olarak yorumlama şeklindedir. Diğer taraftan benlik kurgusu içerisinde yer alan bağılı ya da bağımlı diye literatürde geçen ilişkisel benlik kurgusu bu çalışma kapsamında bağılı (ilişkisel) benlik kurgusu olarak ele alınacaktır.

Benlik Kurgusu: Özerk-Ayrık, İlişkisel-Bağılı ve Özerk-İlişkisel Benlik

Benlik çalışmalarında kültürlerarası psikolojik farklılıkları açıklamak için kültürün bireysellik-toplumsallık boyutu kullanılmakta ve genel olarak da ikili bir ayırım yapılmaktadır. Örneğin Hazel R. Markus ve Shinobu Kitayama (1991) bağımsız (independent) ve karşılıklı bağılı (interdependent) benlik boyutunu ele alırken, Harry C. Triandis (2001) dikey ve yatay bireysel (individual) ve toplumsal (collective) benlikler şeklinde bir sınıflama kullanmaktadır (Ercan, 2013: 160). Ancak Markus ve Kitayama (1991), Singelis (1994), Kağıtçıbaşı (2010), yapılan benlik çalışmalarının bireysellik-toplumsallık çerçevesinden çok belirleyici temel etkenin benliğin bağılılık-

ayrıklık derecesi olması gerektiğini söylemektedirler. Ayrık olma ve özerklik bağımsız ya da bireysel benliği simgelerken, kişilerarası ilişkiler ve grup üyeliği yoluyla diğerleri ile paylaşılan ilişkiler üzerinde temellenen benlik ise karşılıklı bağıllığı ya da toplumsal benliği simgelemektedir (Ercan, 2013: 160).

Markus ve Kitayama (1991) ve diğer araştırmacılar, kişilerin her iki benlik yapı özelliğini gösterebileceğini ancak yaşanan kültürün bir yapıyı daha baskın desteklediğini vurgulamışlardır. Yapılan çalışmalarda genel olarak Amerika ve Japonya özerklik ve ilişkisellekle bağdaştırılan model kültür olarak açıklanmaktadır. Batılı ülkelerde özerklik, batılı olmayan ülkelerde ise ilişkisellik, hem bağlantılı hem de iyi detaylandırılmış şeklindedir. Bireysellik özerk benlik yapısı ile toplumsallık ise ilişki benlik yapısı ile açıklanmakta ve aralarındaki ayırım oldukça net olarak belirtilmektedir (Karatekin, 2013: 14).

Bağımsız benlik özelliklerini gösteren bireyler, kendilerini diğerlerinden farklı hissederler ve tek olma gibi güçlü istekleri bulunmaktadır. Bu farklılıkları ve tek olma isteklerini sürdürmek özerk benliğin önemli bir boyutudur. Bu kişiler davranış ve hareketlerini başkalarından çok kendi içsel dürtülerine, düşüncelerine ve hislerine göre düzenlemektedirler. Ayrıca kendilerini diğerlerinden bağımsız olduklarını ve kişilerin zamanla değişmeyeceğini aynı kalacaklarını düşünmektedirler (Özdemir, 2009: 18).

İlişkisel benlik sahibi kişiler için ise başkaları önemlidir ve onlara duyulan yükümlülük çerçevesinde kişi hareketlerini kontrol altında tutup çevreye uyum sağlamaktadır. Bireysel özellikleri, tercihleri, kendi düşünceleri genellikle ikinci planda kalır. Önem verdikleri diğerleri herhangi birileri veya grup değil, bağıllık ve aidiyet duydukları, müşterek bir yazgıları olduğunu düşündükleri iç grup olarak değerlendirdikleri kişilerdir. Ayrıca bu gruplar içinde ahenk ve uyum düşüncesi hâkimdir (Wasti ve Erdil, 2007: 42). İlişkisel benlik kurgusunda temel olan bağıllık duygusudur. Karşılıklı bağı benlik “kendini toplumsal ilişkilerin bir parçası olarak görme ve kişinin davranışının ilişki içinde bulunan diğer kişiler tarafından belirlendiği, onlara bağı olduğu ve onların düşünce, duygu ve eylemleri tarafından düzenlendiğini kabul etme” olarak açıklanmaktadır (Markus ve Kitayama, 1991: 227). Diğer taraftan ilişki benlik kurgusu incelendiğinde, yalnızca içtimai toplumlarda değil, bireysel toplumlarda da bilhassa sosyalleşme sürecinde, kişilerin yakın ilişki kurdukları kişiler ile kendilerini ifade ettikleri açıklanmaktadır. Bu sebeple bağı benlik kurgusunun, toplumsal bağı benlik kurgusu ve ilişki benlik kurgusu olarak iki farklı boyutu olduğu görülmektedir. Toplumsal

bağlı benlik kurgusuna sahip kişiler, içinde buldukları grubun özelliklerine göre aitlik duygusu bağlamında benliklerine yönelik bilgileri elde etmektedirler. İlişkisel bağlı benlik kurgusuna sahip kişiler ise, aidiyet duygusundan biraz uzaktırlar ve yakın ilişkiler çerçevesinde benliğe ait bilgilerini yapılandırmaktadırlar. İlişkisel bağlı benlik kurgusunda, diğerleri ile bağlılık önemlidir ve tatmin edici bağlanmalar kişisel özellik olarak tanımlanmaktadır (Cross vd., 2000'den akt. Kocabıyık vd., 2017: 82).

Kağıtçıbaşı bu iki tür benliğe ek olarak (1990, 1996, 1998), hem özerkliği, hem de ilişkiselliği içine alan bir benlik türünü meydana getirmiştir. Bu benlik, toplumsal kültürlerin gelişmiş şehir bölgelerinde, nesiller arası maddesel bağın azaldığı, buna rağmen duygusal, hissi bağlılıkların olduğu aile modelinde gelişen bir türdür. Özerkliğin, bilhassa çocuk yetiştirmede önemi vurgulanırken, benliğin ilişkiselliği ise duygusal bağlılıkların sürdürülmesiyle yok olmamaktadır. Ortaya çıkan “özerk-ilişkisel benlik” hem bireysel (özerk), hem de toplumsal (ilişkisel) özellikler taşımaktadır. Burada vurgulanan nokta bireyin hem kendi başına karar verme ve etkin olma durumu ile özerklikten hem de diğerleri ile bağlı ve iç içe olma durumu ile ilişkisellikten bahsedilmektedir. Kısaca özerklik, ilişkili olma durumunda da mümkündür (Kağıtçıbaşı, 2013: 363-364).

Özerk- ilişkisel benlik türüne göre insanlar hem sosyal bir grubun üyesi olup hem de bireysellik özellikler gösterebilirler. Bu nedenle genel olarak toplumların tamamen toplumsal ya da bireysel olduğunu söylemek güçtür. Her toplum bireysellik ve gruplaşma, özerklik ve ilişkisellik, bağımsızlık ve bağlılık arasında bir istikrar oluşturmaktadır. Toplum kültürle birlikte çocukluk ve ana babalık tanımlamaları meydana getirerek ilişkiselliğin ve özerkliğin birlikteliğinde toplumsallaşma sistemlerini meydana getirmektedir (Özdemir, 2009: 21). Hem özerklik hem de ilişkisel olmanın birlikteliğinin önemini vurgulayan birçok kuramcı bulunmaktadır. Örneğin Maslow (1968) ihtiyaçlar hiyerarşisinde, kendini gerçekleştirme ihtiyacından önce, sevmek ve ait olma ihtiyacını yer vererek ait olmanın önemini vurgulamıştır (Özdemir, 2012: 189). Bowlby ve Ainsworth temel gereksinim olarak bağlanma ve keşfetme üzerine durmuşlardır. Özerklik ve ilişkiselliğin insanın temel ihtiyacı olarak gören psikanalitik düşünce ve çatışma kuramlarından evrimsel psikolojiye kadar psikolojinin çeşitli alanları örnek olarak verilmektedir (akt. Kağıtçıbaşı, 2010: 223).

Yukarıdaki örneklerin yanında özerklik ve ilişkiselliğin zıt olarak yorumlanmalarından dolayı birlikte var olmalarının kabul edilmesi engellenmiştir. Buradaki ana sorun özerkliğin olması için ayırık olmanın gerekliliğidir. Bireysel

görüş açısından, özerklik genelde iki farklı anlam içermektedir. Bunlardan biri, bireyin yetkin bir şekilde karar alabilmesiyle alakalıdır, diğeri ise başkalarından kopuk, tek olmak ile ilgilidir. Birleştirildiği zaman meydana gelen özerklik portresi “bağımsız benliğe” ya da “bireyciliğe” çok benzemektedir. Böylece özerklik ve ayrıklık birbirinin içine geçmektedir. Şekil 1’de görüldüğü gibi yetkin ve başkalarından ayrık olmanın anlamlarının altında iki farklı boyut olduğu görülmektedir. Yetkinlik bir uçta özerklikten diğere uçtaki bağlılığa kadar kişiler arası mesafe ise, bir uçtaki ayrıklıktan diğere uçtaki ilişkiselliğe kadar uzanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010: 226- 227).

Yetkinlik:

Özerklik \longleftrightarrow Bağlılık

Kişilerarası Mesafe:

Ayrıklık \longleftrightarrow İlişkisellik

Şekil 1. Yetkinlik ve Kişiler Arası Mesafe Boyutları (Kağıtçıbaşı, 2010: 226).

Mantıksal açıdan bakıldığında zaman boyutların birbirinden bağımsız ve farklı olduğu görülmektedir. Ancak Kuzey Amerika ve Batı Avrupa gibi ülkelerde özerklik ve ayrışık olmanın önemli olduğu ve bu gibi durumların birbiriyle ilişkili olduğu söylenmektedir. Diğere taraftan bağlılığın önemli olduğu sosyo-kültürel ortamlarda ise bu boyutlar birbiriyle ilişkili olmayabilir. Böyle bir durumda bile özerkliğin olmadığı anlamına gelmemektedir (Kağıtçıbaşı, 2010: 227). Eğer yetkinlik ve kişiler arası mesafe boyutları birbirlerinden bağımsız ise, o zaman her ikisinin iki kutbunun da diğere ninin her bir kutbuyla birlikte var olmasının muhtemel olduğu söylenmektedir. Başka bir ifadeyle, bireyin bu boyutların neresinde olduğu diğere inde de nerede olduğunu etkilemeyecektir. Boyutlar arasındaki ilişki daha çok görgül bir konudur. Kişinin kendini tanımlamadaki yeri önemlidir, çünkü kişinin hem özerklik (yetkinlik boyutunun bir kutbu) hem de ilişkisellikte (kişiler arası mesafe boyutunun bir kutbu) etkili ve güçlü olabileceği anlamına gelmektedir. Böylelikle özerk- ilişkisel benliğin nasıl ortaya çıktığı ve olabilirliği açıklanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010: 228). Özerkliğin ve ilişkiselliğin insanların temel ihtiyaçları olduğunu vurgulayan Kağıtçıbaşı, en sağlıklı benlik türü olarak özerk- ilişkisel benlik türü olduğunu söylemektedir (2014: 124).

Türk Kültüründe Benlik Kurgusu

Hofstede’nin (1984, 2001) araştırmasına göre, Türkiye bireysellik ve toplumsallık boyutunda oldukça kolektivist özelliklere sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir. 66 ülke arasında en yüksek bireysellik puanı ABD

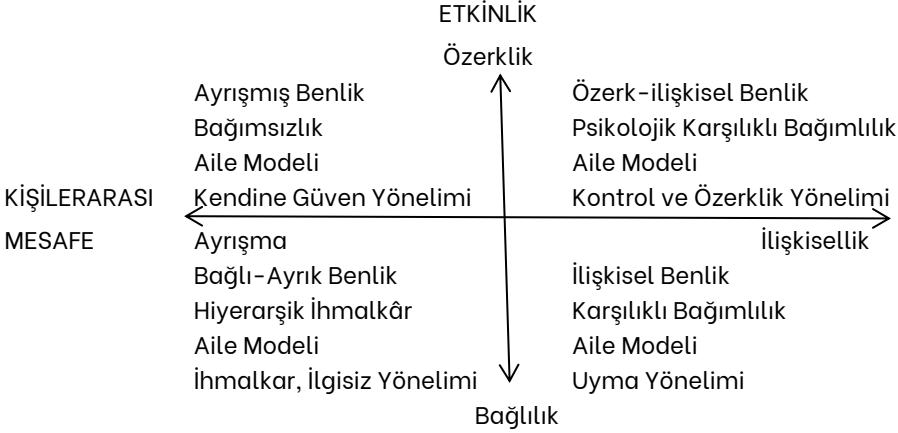
(91), en düşük bireysellik puanı ise Guatemala'ya (6) ait olarak bulunmuştur. Türkiye ise değer skalasında 37 puanla olabildiğince toplumsal sayılabilecek bir konumda yer almaktadır (Erkenekli, 2011: 13). Dolayısıyla Türk kültürünün kolektivist özelliklere, geleneksel ailelere, sıkı bağ ve ilişkilere daha yakın olduğu vurgulanmaktadır.

Geleneksel aileler kişinin bireyselleşmesine imkân sağlayan bir yapıya sahip değildirler. Birey sistem içinde belirli rollere sahiptir ve kendine özgü bir duygusal dünyası olacağı düşünülmektedir. Kişi ancak kendini törelerin imkân verdiği oranda geliştirmektedir. Böyle bir ortamda çocuğun özerklik duygusu gelişmemektedir (Geçtan, 2008: 45). Türk toplumu aile, akraba ve komşularla yakın bağların, ilişkilerin vurgulandığı kolektivist değerler ve bakış açısıyla geleneksel olarak karakterize edilmektedir. Kişinin benliğini tanımlama da aile, grup üyeliği ve toplumsal roller en etkili değerler olarak görülmektedir. Ancak Türkiye'de hızlı sosyal gelişim sayesinde özellikle 1980'lerden sonra Türk toplumunda ilişkisellik seviyelerinde bir azalma olmadan bireysel değerlerin arttığı belirtilmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004: 281). Türkiye'de benlik üzerine yapılan çalışmalar bağlılığın azalmadan, özerkliğin arttığını, dolayısıyla ilişki ve ayrık değerlerin bir arada olabileceğini göstermektedir. Kağıtçıbaşı'nın tanımladığı olduğu “özerk-ilişkisel benlik” türünü destekleyen İmamoğlu ve Karadayı'nın kuramlarında da benzer değerlendirmeler ve sonuçlar görülmektedir.

İmamoğlu denge modelinde “ayrışmış öğelerin karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bütünleşmesiyle ortaya çıkan dengenin, doğal bir süreç olduğu” varsayımında bulanmaktadır (1995: 48). Kişilerin hem kendilerinin benzersiz potansiyellerini gerçekleştirmek için “kişisel ayırt etme-ayırışma” hem de “kişilerarası bütünleşme” ihtiyaçlarına sahip olduklarını vurgulamaktadır (İmamoğlu, 2003: 372). İmamoğlu (1998) “dengelenmiş ayırışma bütünleşme ve ilişkisel bireyleşme; Karadayı (1998) ise bu benlik türü için “ilişkili özerklik” kavramını kullanmıştır. İlişkili özerklik kavramını yetkinlik, kendine güven, ilişkililik gibi kavramlar ile açıklayan Karadayı (2000) Türkiye gibi gelişmekte olan kültürlerde ilişkililik ve özerkliğin birlikte bulunabileceğini söyleyerek, bireylerin ilişkililik ve toplumsallık eğilimlerinde bir azalma olmadan daha bireyselleşmiş özerk bir toplum haline dönüşebileceğini vurgulamaktadır (Alpay, 2015: 7).

Kağıtçıbaşı aile ve çocuk değeri üzerine araştırmalar ve incelemeler yapmış şekil 2' deki modeli ortaya koymuştur. Modelde bağımsızlık/karşılıklı bağıllık boyutları dik olarak resmedilmiştir. Etkinlik kutbu, özerklik/bağıllık olarak adlandırılmış ve özgürlük/kısıtlama açısından ele alınmıştır. Yatay

mesafe kutbu ise, ayrıklık/ilişkiselliği iki uç noktalara koymakta ve yakın ilişkiler özellikle aile içi bağılıklar açısından ele almaktadır (Smith, 2013: 196).

Şekil 2. Etkinlik, Kişilerarası Mesafe ve Benlik Türleri (Kağıtçıbaşı, 2005: 412)

Aile değişim modeli, kolektivist kültürlerde kentleşme, sanayileşme, toplumsal gelişmeler ile birlikte psikolojik karşılıklı bağlı aile modeline doğru bir kaymanın olduğunu göstermektedir. Çocuğun Değeri çalışmaları ile ortaya çıkan modelin Türkiye'deki ilk çalışmasında kesitsel karşılaştırmalar sonucunda bulunan ana esaslar, sosyoekonomik kalkınma, özellikle eğitim seviyesinin yükselmesiyle çocuğun ekonomik/faydacı değerinin düşmesi olmuştur. Çocuğun ekonomik/faydacı değerine (çocuğun yaşlı ebeveynlerine bakması; maddi olarak destek sağlaması; çocuğun ev işlerinde yardımcı olması) ve sosyoekonomik kalkınmayla alakalı farklı göstergeler kullanıldığına da durum değişmemiştir. Kağıtçıbaşı'nın (1990, 2005, 2007, 2013) çocuğun değeri ve diğer çalışmalara dayanarak önerdiği üç aile tipi, maddi ve kuşaklar arası psikolojik bağılıkları analiz etmeye yardımcı olmaktadır. İlk aile modeli az gelişmiş kırsal, tarımsal kesimlerde, kolektivist kültür bağlamında birbirine yakın insan ilişkileriyle örülü hem psikolojik hem de maddi alanlarda, ailevi ilişkiler, karşılıklı bağılıklar ile karakterize edilmiştir. Bunun tam tersi olan bağımsız model ise batı toplumunda sanayileşmiş kentsel kesimlerde bireysel kültür olarak karakterize edilmektedir. Üçüncü model ise iki aile tipinin bir sentezi olan psikolojik bağılılık modelidir. Burada dikkat edilmesi gereken psikolojik bağılılığın daha fazla sevgi ve şefkat anlamına gelmemesidir. Psikolojik bağımsızlık/bağılılık, benlik sınırları ve diğerleri ile yakın ilişkiler ile ilgilidir. Psikolojik bağılılık modeli, özellikle sosyo-ekonomik bağlamda daha gelişmiş ve kentsel kültürler ile ilişkilidir. Bu gelişmeler ile

birlikte yaşam biçimlerinde değişimler olsa bile insan ilişkileri yakınlık içinde süreklilik eğilimi göstermektedir. Maddi olarak çocuğa bağımlılık azalmasıyla birlikte aile içinde psikolojik bağıllık devam etmektedir. Çocuğun psikolojik değerinin de gösterdiği duygusal bağıllığı, sosyoekonomik kalkınmayla azalmadığı görülmüştür. Türkiye’de kentsel toplum üzerine yapılan diğer araştırmalarda bu bulguları desteklemektedir. Sosyoekonomik kalkınmayla, özellikle eğitim seviyesinin artmasıyla beraber duygusal karşılıklı bağıllıkta bir süreklilik, artış, maddi bağıllıklardaysa bir düşüş olduğunu göstermektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2015: 378-380).

Sınırlı sayıda yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar Türk insanının tutumlarında, değerlerinde ve özellikle benlik tanımlamalarında giderek daha fazla bireysel olduğunu vurgulamaktadır (Özdemir ve Çok, 2011: 158; Göregenli, 1995: 11; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 1999: 3-4; Musaoğlu ve Güre, 2005: 83). Sonuç olarak bu araştırmalar ilişkisellik ve özerkliğin birlikte var olabileceğini ve olumlu sonuçlarla ilişkili olduğunu açıklamaktadır. Diğer taraftan farklı kültürlerde farklı benlik kurgularının gelişebileceğini göstermektedir (Özdemir, 2009: 36). Türkiye’nin 1970-1980 sonrasında yaşadığı sosyo-ekonomik gelişmeler, eğitim seviyesini artması, çocuk, ergenler ve kadınlara verilen değerlerin değişmesi, kültürleşme olgusu, kentleşme, ana-baba çocuk eğitimi farklılaşması gibi nedenlerden dolayı benlik kurgularında değişimler yaşanmıştır. Daha çok toplumsallık boyutta değerlendirilen Türkiye’de ilişkisellik eğiliminde bir azalma olmadan özerkliğin arttığı söylenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2000: 123-124; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004: 281; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005: 320).

Yöntem

Araştırmanın Modeli: Bu çalışmada farklı yerleşim yerlerinde yaşayan kişiler arasında benlik kurgularına ilişkin bilgileri ve farklılıkları görmek için tarama modeli ile birlikte betimsel nitelikli bir süreç izlenmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2014: 77).

Araştırma Grubu: Araştırma grubunu 2016-2017 yılında Konya ve İzmir’de merkez ilçelerde bulunan lise düzeyindeki okullar oluşturmaktadır. 11 ve 12’nci sınıflarda eğitim gören 802 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Selçuklu Anadolu Lisesi, Konya Anadolu Lisesi, Konya Sınav Koleji, İzmir Nevvar Salih İşgören Anadolu Lisesi, İzmir Furkan Yavaş Anadolu Liselerinden ko-

layda örneklem türü ile evreni temsil edecek öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin 345'ini (%43,0) erkek, 457'sini (%57,0) kadınlar oluşturmuştur. Örneklem, şehrin yerel kimliğine ulaşmak adına merkezi konumda bulunan liseler ve okulların puan denklikleri göz önüne alarak seçilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kişilerin yaşadığı bölgeye, cinsiyete ve gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur: 1. Kişilerin özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı, özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları yaşadıkları yere göre farklılaşmaktadır. 2. Kişilerin özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. 3. Kişilerin özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları ailenin gelir durumuna göre farklılaşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Kişisel Bilgi Formu: Çalışmada kişilerin sosyo-demografik bilgilerini toplamak için cinsiyet, ikamet yeri ve ailenin gelir durumu gibi soruların yer aldığı kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından düzenlenmiştir.

Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği: Kağıtçıbaşı 2005 yılında ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliği için üniversite öğrencileriyle bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma sonucunda güvenilirlik iç tutarlılık katsayılarını ilişkisellik boyutu için 84, özerklik boyutu için 88 ve özerk-ilişkisel boyutu için 85 olarak bulmuştur. Daha sonraki araştırmalarda açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile lise öğrencileri üzerinde ölçeğin yapı geçerliliği yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik boyutları için sırasıyla 69, 77 ve 73 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla ölçek lise öğrencileri için güvenilir ve geçerliliğini sağlamaktadır. (Özdemir, 2009: 64). Kağıtçıbaşı 2007 yılında ise benlik kurgularını ölçmek ve belirlemek için 27 maddelik sorular ile "Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği"ni geliştirmiştir. Ölçek 27 puan ile 135 puan arasında puan üretmektedir. Özerk-ilişkisel benlik kurgusu için puanlar düştükçe olumsuz, puanlar arttıkça olumlu sonuç vermektedir. Ölçekte özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır. Araştırmaya katılanlardan ölçekteki 27 maddenin her birine ne derecede katıldıklarını "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklindeki beşli dereceleme ölçeğini işaretlemeleri istenmektedir. Özerk-ilişkisel benlik ölçeğinde 1-9 sorular arası özerk benlik, 10-18 sorular arası ilişkisel benlik ve 19-27 sorular arası ise özerk-ilişkisel benlik alt bo-

yutlarına ait sorulardır. Özerk-ilişkisel benlik ölçeği ters maddeler içermektedir. Özerk Benlik Kurgusu'nun ters maddeleri; 4 ve 9 arasındaki tüm maddeleri içermektedir. İlişkisel Benlik Kurgusu'nun ters maddeleri; 11, 12, 15 ve 18. maddelerdir. Özerk- İlişkisel Benlik Kurgusu'nun ters maddeleri; 18, 21, 23, 24 ve 26'dır. Özerk benlik kurgusu alt boyutunun Cronbach Alfa değeri $\alpha=0.74$, ilişkisel benlik kurgusu alt boyutunun $\alpha=0.78$ ve özerk- ilişkisel benlik kurgusunun ise $\alpha=0.84$ 'tür.

İşlem

Araştırmanın evrenini İzmir ve Konya'da bulunan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Uygulama yapılabilmesi için öncelikle gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında seçilen okullar bünyesinde 11 ve 12.ci sınıflardaki öğrenciler gönüllülük esasına göre araştırmaya dahil edilmişlerdir. Öğrenciler öncelikle araştırma hakkında bilgilendirilmiş sonrasında uygulamaya geçilmiştir. Uygulama sınıf ortamında gerçekleştirilmiş gerektiği zaman açıklama yapılmıştır. Katılımcılar 10-15 dakika içinde soruları cevaplamışlar ve kimlik bilgileri alınmamıştır. Araştırmanın verileri 2017 yılında Nisan ve Mayıs ayları arasında toplanmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada öncelikle ankette yer alan soruların betimleyici analizleri, frekansları ve frekansların yüzdeleri hesaplanmıştır. Tabloların altında ortalama, standart sapma, yüzde, frekans gibi bilgiler açıklanmış ve yorumlanmıştır. Ki-kare testleri yapılmıştır. Ayrıca bağımsız değişkenin farklılaşan grup sayısına göre T-testi ya da tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA testi sonucunda anlamlı çıkan grupları görmek için Tukey HSD testleri uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanlarının farklı bölgelerde ve şehirlerde yaşama konumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile t testi yapılmıştır. Özerk-ayrık, bağlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun ikametgâh değişkenine göre t testi sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

	Yer	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Özerk- Ayrık	İzmir	338	3,18	,452	796	-4,431	,000
	Konya	460	3,03	,471			
Bağlı-	İzmir	337	3,27	,452	795	,445	,656

ilişkisel	Konya	460	3,29	,473			
Özerk- ilişkisel	İzmir	337	3,38	,477	795	-2,981	,003
	Konya	460	3,28	,495			

Tablo 1. Özerk-Ayrık, Bağlı-İlişkisel ve Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusunun İkametgâh Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Tablo 1’de görüldüğü üzere özerk-ayrık benlik kurgusu puanları yaşanılan bölgeye ve şehre göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t=-4,431$, $df=796$, $p<,000$]. Buna göre İzmir’de yaşayan kişilerin özerk-ayrık benlik kurgusu puanları $X=3,1811$ Konya’da yaşayan kişilerin puanlarından $X=3,0339$ daha yüksektir. Bu sonuç İzmir’de yaşayan kişilerin Konya’da yaşayanlara göre daha fazla özerk olma eğilimlerinin olduklarını göstermektedir. Diğer bir sonuç, ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puanlarının yaşanılan bölgeye ve şehre göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. [$t=,445$, $df=795$, $p>,656$] (Tablo:1). Bu bulgu kişilerin ailelerine ve çevrelerine bağlılıkları çerçevesinde İzmir’de ya da Konya’da yaşamalarının bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. Ancak ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puanı Konya’da yaşayanların ($X=3,2925$) İzmir’de yaşayanlara ($X=3,2777$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 1’de görülen diğer bir sonuç ise kişilerin özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları yaşanılan bölgeye ve şehre göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. [$t=2,981$, $df=795$, $p<,003$]. Bu bulguya göre İzmir’de yaşayanların özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları $X=3,3853$ Konya’da yaşayanların puanlarından $X=3,2810$ daha yüksektir. Dolayısıyla bu sonuç İzmir’de yaşayanların benliklerini ilişkisellik ve özerkliği bir araya getirecek şekilde birleştirme eğilimlerinin Konya’da yaşayanlara göre daha yüksek olduğu yönündedir.

Araştırmada kişilerin benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmıştır. Özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun cinsiyete göre t testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Özerk- Ayrık	Kadın	455	3,09	,476	796	,194	,846
	Erkek	343	3,10	,459			
Bağlı- ilişkisel	Kadın	455	3,30	,458	795	-1,056	,291
	Erkek	342	3,26	,471			
Özerk-	Kadın	455	3,36	,487	795	-2,351	,019

ilişkisel	Erkek	342	3,27	,491			
-----------	-------	-----	------	------	--	--	--

Tablo 2. Özerk-Ayrık, Bağlı-İlişkisel ve Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusunun Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Tablo 2’de görüldüğü üzere özerk-ayrık benlik kurgusu puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığıdır. [$t=,194$, $df=796$, $p>,846$]. Ancak erkeklerin özerk benlik kurgusu ortalama puanları $X=3,1000$ kadınların puanlarından $X=3,0934$ daha yüksektir. Bu bulgu özerk-ayrık benlik kurgusunun erkekler arasında kadınlara göre daha sık görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu sonucun çıkmasına sebep olarak ataerkil bir toplum ve geleneksel yaşam biçimleri gösterilebilir. Diğer bir sonuç, ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir [$t=1,056$, $df=795$, $p>,291$]. Ancak kadınların ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puanları $X=3,3013$ erkeklerin puanlarından $X=3,2662$ daha yüksektir. Sonuç olarak kadınlar arasında ilişkisel-bağlı benlik kurgusu görülme sıklığı erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer bir sonuca göre ise özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu yönündedir [$t=-2,351$, $df=795$, $p<,019$]. Bu bulguya göre kadınların özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları $X=3,3604$ erkeklerin puanlarından $X=3,2782$ daha yüksektir. Bu bulgudan hareketle özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kadınlar arasında erkeklerden daha yaygın ve sık görüldüğü yönündedir. Dolayısıyla bu sonuca göre kadınların karar alma konusunda özerk olma ilişki bağlamında ise ilişkiselliği tercih etme eğilimlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan kişilerin benlik kurgusu puanlarının gelir değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile Anova testi yapılmıştır. Özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun gelir değişkenine göre Anova testi sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir.

	Gelir	N	\bar{X}	SS	Sd	F	p
Özerk-Ayrık	0-1000	41	3,01	,504	794	1,154	,326
	1001-2000	153	3,13	,498			
	2001-3000	210	3,11	,463			
	3001+	394	3,07	,455			
	0-1000	41	3,15	,537	793	2,179	,089

Bağlı- ilişkisel	1001- 2000	153	3,34	,501			
	2001- 3000	210	3,30	,443			
	3001+	393	3,26	,450			
Özerk- ilişkisel	0-1000	41	3,24	,583	793	1,188	,313
	1001- 2000	153	3,27	,502			
	2001- 3000	210	3,35	,510			
	3000+	393	3,33	,462			

Tablo 3. Özerk-Ayrık, Bağlı-İlişkisel ve Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusunun Gelir Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Tablo 3'e göre özerk-ayrık benlik kurgusu puanları gelir değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F=1,154$, $P>,326$]. Yalnız orta gelirli kişiler arasında özerk-ayrık benlik kurgusu ortalama puanı düşük gelirli'lere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir sonuca göre ise bağlı-ilişkisel benlik kurgusu puanları gelir değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. [$F=2,179$, $P>,089$]. Yalnız orta gelirli kişiler arasında ilişkisel-bağımlı benlik kurgusu ortalama puanı düşük gelirli'lere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları da gelir değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. [$F=1,188$, $P>,313$].

Sonuç

Kağıtçıbaşı'na göre gelişmekte olan toplumların geçirmiş olduğu sosyoekonomik değişim ve gelişmeler ile birlikte ilişkisel-bağlı benlikten özerk-ayrık benliğe doğru bir geçiş olmayacaktır. Her iki benlik türünün bir birleşimi olan "özerk-ilişkisel benlik kurgusu" gelişip kişiler arasında daha yaygın bir benlik türü olacaktır. Bu çalışma da bu durumu ve düşüncüyü desteklemektedir. Ölçeğin ortalama puanlarına bakıldığı zaman en yüksek puanın özerk-ilişkisel benlik kurgusuna ait ifadelerle verildiği görülmektedir. Bu çalışmada özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kişilerin yaşadığı bölgeye, cinsiyete ve gelir durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda uygun testler uygulanmış ve sonuçlara ilişkin veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın varsayımlarıyla ilgili şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Kişilerin özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı, özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları yaşadıkları yere göre farklılaşmaktadır. Özerk-ayrık benlik kurgusu ile ikametgâh değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya göre İzmir’de yaşayan kişilerin Konya’da yaşayanlara göre daha özerk olma eğiliminde oldukları görülmektedir. Dolayısıyla bu varsayım gerçekleşmiştir. İlişkisel-bağlı benlik kurgusu ise ikametgâh değişkeni göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla varsayım gerçekleşmemiştir. Ancak Konya’da yaşayan kişilerin ilişkisel-bağlı benlik kurgusu puanlarının İzmir’de yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir benlik türü olan özerk-ilişkisel benlik kurgusu ise ikametgâh değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre varsayım gerçekleşmiştir. İzmir’de yaşayan kişilerin Konya’da yaşayanlara göre hem özerk olma hem de ilişkiselliği birlikte kurma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu sonuçlara göre farklı bölgelerde bulunan şehirlerin farklı benlik kurgusu türlerine sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuçlara etki eden birçok faktör bulunabilir. Örneğin Konya’da daha muhafazakâr ve geleneksel aile tipinin hâkim olması; İzmir’de ise modern aile tipi, daha rahat ortam ve görüşlerin olması söylenebilir. Bu çalışma geleneksel ve modern toplum yansımaları olduğu düşünülen benlik kurgusu gelişiminin, şehirler arasında kültür farklılıklarını ortaya koymasından dolayı var olan çalışmalara katkı olarak değerlendirilebilir.

2. Kişilerin özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı, özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanları cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kişilerin özerk-ayrık benlik kurgusu puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç daha önceki araştırma bulgularıyla da benzerlik göstererek desteklemektedir (Özdemir, 2012: 90). Ancak erkeklerin özerk-ayrık benlik kurgusu puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgunun nedeni ataerkil bir toplumda yaşamak ve çocuk yetiştirme stilleri olarak açıklanabilir. Diğer taraftan Türkiye’deki kadınların sosyal rollerindeki değişimlerin kişiler tarafından fark edilmesi sonucu olabilir. İlişkisel-bağlı benlik kurgusu da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Yalnız kadınların bağılı-ilişkisel benlik kurgusu puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatürde yer alan kadınların daha ilişkisel-bağlı olduğu görüşünü desteklemektedir. Kadınların hem doyurucu ilişkileri tercih etmesi hem de ilişkisel-bağlı benlik kurgusu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olması cinsiyet farklılıkları ve toplumsal cinsiyet noktasında hem mevcut olan çalışmalara hem de yeni çalışma konuları üzerinde katkı sağlayabilir. Kadınların ilişkisellik puanlarının yüksek olması bireysellik-

toplumsallık boyutu ile de açıklanabilir. Bilindiği üzere Türkiye toplumsal boyutta yer almaktadır ve geleneksel aile biçimi ile çocuk yetiştirme stilleri düzeyinde ailelerin erkek çocuk ve kız çocuk yetiştirme biçimleri farklılaşmaktadır. Erkek çocukların daha rahat ve özgür yetiştirilerek bağımsız bireyler olarak büyümesi sağlanırken, kız çocukların tam tersi bir durumda kısıtlayıcı, baskılayıcı bir ortamda bağımlı bireyler olarak yetiştirilmekte olduğu görülmektedir. Türkiye’de sosyo-ekonomik bağlamda büyük değişimler yaşanmasına rağmen kültüre ait verilerin hemen kabullenip değişmeyeceği açıktır. Bu durumun sonucu da kadınlar geleneksel Türk kültürüne ait değer ve rollerini içselleştirmektedirler. Sonuç olarak özerk-ayrık ve ilişkisel-bağlı benlik kurgusu açısından cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı için bu varsayımlar gerçekleşmemiştir.

Özerk-ilişkisel benlik kurgusu ise cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kadınlar arasında erkeklerden daha yaygın olduğu görülmektedir. Kadınlar için hem ilişkisel hem de özerk olmanın önemli olduğu açıktır. Kadınların benliklerinde özerklik ve ilişkiselliği bir araya getirme eğilimleri sosyo-duygusal ve toplumsal cinsiyet bazında geleneksel rollerinin sonucu olabilir. Yapılan araştırmaların sonuçları ile benzerlik gösteren bu bulgu kadınların hem ailesi hem de diğerleri ile ilişkiselliği önemseydiği anlaşılmaktadır (Rastogi ve Wampler, 1999). Bu sonuca göre özerk-ilişkisel benlik kurgusu cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Dolayısıyla varsayım gerçekleşmiştir.

3. Kişilerin özerk-ayrık, bağlı-ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik kurguları gelir durumuna göre farklılaşmaktadır. Özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kişilerin gelir durumlarına göre farklılaşarak farklılaşmadığına bakıldığında üç benlik türü de gelir değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Dolayısıyla varsayımlar gerçekleşmemiştir. Yalnız özerk-ayrık, ilişkisel-bağlı ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun en düşük ortalama puanları düşük gelirli aileler arasında iken en yüksek ortalama puanları ise orta gelir ve orta gelir üstü arasında değişmekte olduğu görülmektedir.

Bu araştırma Konya ve İzmir ilindeki kişilerin benlik kurgularını belirleme konusunda bir ilk olmuştur. Farklı bölgeler ve şehirlerde çalışmanın tekrar yapılması Türkiye’deki kişilerin benlik kurguları ve türleri hakkında bilgi vereceği ve yararlı olacağı düşünülmektedir. Bireylerin benlik kurguları ve türleri gibi özelliklerin zaman içindeki gelişimi ve değişimini daha iyi anlaşılabilmesi açısından boylamsal araştırmaların yapılması faydalı olabilir.

Kaynakça

- Alpay, Ünal (2015). *Benlik Kurgularının İntihar ve Sorun Çözme Becerileriyle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.
- Başaran, Fatma (1974). *Psiko-Sosyal Gelişim. 7-11 Yaş Çocukları Üzerine Yapılan Bir Araştırma*. Ankara: AÜ Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Ercan, Hülya (2013). “Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu Üzerine Bir Çalışma”. *ZFWT Journal of World of Turks*, 5(2): 157-178.
- Erdoğan, İrfan ve Korkmaz, Alemdar (2010). *Öteki Kuram*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erkenekli, Memet (2011). “Hofstede'nin Kültürel Değerler Modeline Göre Türkiye ile ABD'nin Karşılaştırılması”. *KHO Bilim Dergisi*, 21(2): 0-0.
- Geçtan, Engin (2008). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Göregenli, Melek (1995). “Kültürümüz Açısından Bireycilik-Toptulukçuluk Eğilimleri: Bir Başlangıç Çalışması”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35): 1-14.
- Haviland, William, A. vd. (2006). *Kültürel Antropoloji*. Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hofstede, Geert (1994). “The Business of International Business is Culture”. *International Business Review*, 3(1): 1-14.
- İmamoğlu, E. Olcay (1995). “Değişim Sürecinde Aile: Evlilik İlişkileri, Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler”. *1994 Aile Kurultayı*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu, 33-51.
- İmamoğlu, E. Olcay (2003). “Individuation and Relatedness: Not Opposing But Distinct and Complementary”. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129(4): 367-402.
- İmamoğlu, E. Olcay ve Aygün, Z. Karakitapoğlu (1999). “1970'lerden 1990'lara Değerler: Üniversite Düzeyinde Gözlenen Zaman, Kuşak ve Cinsiyet Farklılıkları”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44): 1-22.
- İmamoğlu, E. Olcay ve Aygün, Z. Karakitapoğlu (2004). “Self-Construals and Values in Different Cultural and Socioeconomic Contexts”. *Genetic, Social, And General Psychology Monographs*, 130(4): 277-306.
- Journet, Nicolas (2009). *Evrenselden Özele Kültür*. Çev. Yümni Sezen. İstanbul: İz Yayınları.

- Kağıtçıbaşı, Çiğdem & Ataca, Bilge (2005). “Value of Children and Family Change: A Three Decade Portrait of From Turkey”. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 137-317.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem & Ataca, Bilge (2015). “Value of Children, Family Change, And Implications for the Care of the Elderly”. *Cross-Cultural Research*, 49(4): 374-392.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem ve Cemalçılar, Zeynep (2014). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2000). *Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2005). “Autonomy and Relatedness In Cultural Context Implications for Self and Family”. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4): 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2013). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2014). “Sonsöz Kültürleşme ve Aile İlişkileri”. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34): 120-127.
- Karasar, Niyazi (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karatekin, Hilal (2013). *Benlik Yapılarına Göre Başa Çıkma Stratejileri ve Yaşam Doyumun İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keyman, E. Fuat (2000). *Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek*. Çev. Simten Coşar. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kocabıyık, Oya Onat vd. (2017). “Genç Yetişkinlerin Bilişsel Duygu Düzenleme Tarzlarının İlişkisel Bağımlı Benlik Kurgusu ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45: 79-92.
- Markus, Hazel Rose & Kitayama, Shinobu (1991). “Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation”. *Psychological Review*, 98(2): 224-253.
- Musaoğlu, Ceren ve Güre, Ayşen (2005) “Ergenlerde Davranışsal Özerklik İle Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55): 79-94.

- Özdemir, Yalçın (2009). *Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Ana Babanın Çocuk Yetiştirme Stilleri Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, Yalçın (2012a). “Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarının Özerk, İlişkisel ve Özerk-İlişkisel Benlik Kurguları Açısından İncelenmesi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38): 188-198.
- Özdemir, Yalçın (2012b). “Kırsal Kesimde ve Kentte Yaşayan Ergenleri Benlik Kurguları Açısından Karşılaştırılması”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1): 81-96.
- Özdemir, Yalçın ve Çok, Figen (2011). “Ergenlikte Özerklik Gelişimi, Autonomy Development İn Adolescence”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36): 152-164.
- Rastogi, Mutida & Wampler, Karen S. (1999). “Adult Daughters, Perceptions of The Mother-Daughter Relationship: A Cross-Cultural Comparison”. *Family Relations*, 48(3): 327-336.
- Singelis, Theodore M. (1994). “The Measurement of Interdependent and Independent Self-Construct”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20 (5): 580-591.
- Smith, Peter, B. (2013). “Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Arayışı”. Çev. Aylin Onacak. *İnsan Gelişimi, Aile ve Kültür: Farklı Bakış Açıları*. Der. Sevda Bekman ve Ayhan Aksu Koç. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Triandis, Harry C. (1989). The Self and Social Behavior in Differing Cultural Contexts”. *Psychological Review*, 96: 506-520.
- Triandis, Harry C. (2001). “Individuals-Collectivism and Personality”. *Journal of Personality*, 69(6): 907-924.
- Wasti, Arzu ve Erdil, Selin Eser (2007). “Bireycilik ve Toplulukçuluk Değerlerinin Ölçülmesi: Benlik Kurgusu ve Indcol Ölçeklerinin Türkçe Geçerlemesi”. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1-2): 39-66.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarın Notu: Bu makale yazarın 2018 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladığı “Benlik Kurguları Açısından İlişki Tarzlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Teşekkür: Yazar, tez danışmanı Prof. Dr. Mustafa Özodaşık'a teşekkür eder.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için geçmişe dönük etik kurul belgesi alınmamıştır, ancak araştırma etiğine uyulmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Author's Note: *This article was produced from the author's master's thesis titled “Examining of Relationship Styles in Terms of Self-Construals”, which she completed in 2018 at Selçuk University Social Sciences Institute*

Acknowledgment: *The author thanks to his thesis advisor Prof. Dr. Mustafa Özodaşık.*

Ethics Committee Approval: *Since the data of this study were collected before 2020, ethics committee approval retroactively was not obtained; however, research ethics were followed.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.*